

BARABAR PRINCIPI

Za povjerenje i pomirenje na Kosovu

Podržano od strane
UNMIK

 Barabar
CENTRE

BARABAR PRINCIPI

Za poverenje i pomirenje na Kosovu

Predgovor:

Upotrebljena na oba zvanična jezika Kosova, albanskom i srpskom, riječ barabar znači jednakost i pravičnost. Inspirisani ovim i usklađeni sa stavovima i mišljenjima više zainteresovanih strana širom Kosova, BARABAR PRINCIPI imaju za cilj da ojačaju veze zasnovane na onome što ujedinjuje, a ne na onome što razdvaja različite zajednice, kako bi unaprijedili dijalog, promovisali toleranciju i saradnju, izgradili povjerenje i ostvarili pravdu. Principi prepoznaju da je poboljšanje međuzajedničkih odnosa ključno za postizanje pomirenja, održivog mira i razvoja na Kosovu. Oni također prepoznaju da svaki pojedinac, bez obzira na etničku pripadnost, godine, pol, vjeru, vještine, seksualnu orijentaciju, društveni ili ekonomski status ili bilo koju drugu posebnost, treba biti u mogućnosti da slobodno ostvaruje svoja prava, izražava svoje stavove putem izbora, aktivno učestvuje u društvenim aktivnostima, aktivnosti i podržava njihove vrijednosti.¹

¹ *Barabar centar je zajednička inicijativa koju su pokrenule ili okupile organizacije civilnog društva INTEGRA iz Prištine i CASA iz Severne Mitrovice. Sa sedištem u Prištini, ima za cilj da se fokusira na razvoj poverenja i inkluzivnog otvorenog dijaloga među svim članovima raznolikog multietničkog društva na Kosovu, kroz kulturno, umetničko, javno informisanje, izgradnju kapaciteta, obrazovanje, podizanje svesti i akcije zastupanja. Gradiće se na naporima prethodnih inicijativa (Forum i Platforma za izgradnju povjerenja, Koalicija za pomirenje, Koalicija za suočavanje s prošlošću, Podsticanje međuetničke saradnje i projekat pomirenja) i brojnih akcija usmjerenih na dijalog između zajednica koje su se odvijale na Kosovu u poslednje dve decenije. Barabar centar nije zamišljen kao projekat ili platforma organizacija ili pojedinaca, već kao stalni bezbedan prostor koji služi kao otvoreni kanal komunikacije i izražavanja ideja za sve zajednice na Kosovu.

01. Izgradnja povjerenja i pomirenja je spor proces. Prvo moramo da naučimo jedni o drugima ako želimo da se zaista uključimo.

Šta:

Povjerenje je u osnovi procesa izgradnje mira i pomirenja. Ljudi iz različitih zajednica na Kosovu dijele životni prostor, ali imaju ograničenu interakciju i kontakt. Povjerenje se mora naučiti i polako zarađivati. Što više naučite o ljudima, to ćete više moći da se povežete s njima, da vidite zajedničke tačke i ostavite po strani razlike. Ako se zajednice nadaju pomirenju, prvo moraju biti izložene jedna drugoj, međusobnoj kulturi, tradiciji, vjeri, jeziku, vrijednostima i interesima, a sve to je prethodnica za izgradnju razumijevanja i empatije.

Kako:

Moramo osigurati da se već postojeće individualne veze razviju u grupne interakcije – da bolje cijenimo zajednice, razvijamo poštovanje i uživamo u različitim kulturama i tradicijama, prilagođavajući se različitostima. Povjerenje nije brzo rješenje koje će biti vidljivo sutra, ali dugoročno ima potencijal da spasi buduće generacije od sukoba i života koji su još uvijek podijeljeni po etničkim linijama.

cip

01

02. Moramo uspostaviti međusobnu komunikaciju između pripadnika različitih etničkih zajednica.

Šta:

Ljudi iz svih zajednica bi trebali biti u mogućnosti da komuniciraju i razgovaraju jedni s drugima bez straha. Strah degradira procese povjerenja i pomirenja, podriva osnovno načelo takve interakcije: motivaciju. Na Kosovu još uvijek postoji neinkluzivno društveno povjerenje, u koje ljudi vjeruju na osnovu unaprijed određenih političkih/etničkih granica. Uopštavajući podjelu "oni i mi", čini se da se ljudi osjećaju sigurno samo među pripadnicima svoje zajednice.

Kako:

Moramo stvoriti okruženje u kojem se povjerenje može postići kroz otvorenu komunikaciju. Moramo olakšati društvene mreže povjerenja ne samo kroz politike, već i kroz prakse unutar civilnog društva, slobodno i neovisno o političkim događajima. U ovom slučaju, dostupnost trajnog prostora za izgradnju povjerenja, prostora za slobodno druženje i razgovor bez ograničenja i auto-cenzure, treba da pomogne u prevazilaženju predrasuda. Moramo uspostaviti mehanizme koji će olakšati nastavak mirnih odnosa među zajednicama i razviti sigurno okruženje za saradnju i integraciju. Interakcija vodi ka razumijevanju drugih, što u konačnici može olakšati sljedeće faze procesa normalizacije/mira, kada ljudi nauče živjeti zajedno, prihvatajući i poštujući različitosti.

03. Moramo prepoznati, prilagoditi i cijeniti posebnosti među etničkim zajednicama.

Šta:

Pomirenje na Kosovu podrazumijeva prilagođavanje i razlike se moraju poštovati. Moramo spriječiti kategorizaciju i stereotipe kako bismo promijenili cjelokupnu percepciju drugih. Cilj bi mogao biti da, nekada u budućnosti, svi mogu pripadati istom kosovskom društvu, a da ne izgube svoj lični identitet u zajednici. To zahtijeva prilagođavanje svih i ne zahtijeva asimilaciju jedne zajednice u drugu. Jedinstvo nije striktno neophodno, ali mora postojati prostor za sve zajednice da se osjećaju ugodno, poštuju međusobno postojanje i osjećaj pripadnosti. Razmišljanje o drugom treba da bude u centru povjerenja i napora za pomirenje.

princi

Kako:

Sve strane treba da budu podjednako uložene u proces pomirenja. Oni u većini imaju dodatnu dužnost da prihvataju i zalažu se za manjine, gdje god da se nalaze i kojoj god geografskoj tački pripadaju. Zajednica kosovskih Albanaca, posebno civilno društvo većinske zajednice, treba da poveća napore da dopre do nevećinskih zajednica i da ih bezuslovno prigrlji, prihvatajući različitosti, odbacujući stereotipe i težeći socijalnoj koheziji u društvu u kojem se svako može osjećati sigurno i prihvaćeno. Isto tako, zajednica kosovskih Srba treba da prihvati i radi sa drugim zajednicama u opštinama u kojima su većina, da se angažuje i uloži napore da ih razumije i doprinese zajedničkom blagostanju.

ip

03

04. Moramo identifikovati i njegovati zajedničke interese i vrijednosti među različitim etničkim zajednicama.

Šta:

Zajednice na Kosovu treba da budu u stanju da se dogovore oko zajedničkih uvjerenja i vrijednosti, da se ujedine i stanu iza minimalnih zajedničkih ciljeva. Moramo pomoći zajednicama da pronađu potrebnu motivaciju za premošćavanje razlika i pronalaženje ovih zajedničkih karakteristika. U svijetu globalizacije izolacija nije opcija. Postoje uobičajeni izazovi i mogućnosti koje utiču na zajednice, uključujući, ali ne ograničavajući se na: zapošljavanje (prilike za sve), zarade, obrazovanje (digitalni jaz), pristup kulturi, umjetnosti, muzici, mlade (nove perspektive), saobraćaj sigurnost, socijalna zaštita (nejednakost, briga o starim i nemoćnim osobama), dobrobit djece, psihosocijalna podrška žrtvama, zdravlje (mentalne bolesti, reproduktivna prava žena, pristup kvalitetnoj zdravstvenoj zaštiti), potreba za integritetom, potreba za pravdom.

princi

Kako:

Moramo identifikovati ova zajednička pitanja, biti spremni da o njima razgovaramo i, na kraju, da ih riješimo, kroz zajednički pristup unutar zajednica, bilo da to uključuje okupljanje oko zajedničke vizije ili čak konstruktivne nesuglasice.

ip

04

05. Moramo početi sa pojedinačnim naporima – pristup pomirenju na osnovnom nivou je moguć.

Šta:

Moramo zaštititi procese na lokalnom nivou kako ih ne bi zaustavio ili izbacio iz kolosijeka nedostatak napretka na političkom nivou. Pomirenje ne može čekati razvoj političkih procesa. Ne treba potcijeniti moć individualnih i društvenih inicijativa.

Kako:

Moramo, na individualnom i kolektivnom nivou, biti svjesni svoje odgovornosti, ali i odgovornosti i značaja naših akcija. Posmatrano odozdo prema gore, proces će se kretati od individualnog pomirenja (osnova) do pomirenja zajednice (lideri srednjeg nivoa/tvorci mišljenja) do političkog pomirenja (lideri zemalja). U ovom slučaju, organizovano civilno društvo iz svih zajednica mora pokrenuti promjene i krenuti naprijed na nivou zajednice, promovisući saradnju među zajednicama, dajući vidljivost onima na terenu i omogućavajući da njihov glas dopre do onih na vlasti. Kada pomirenje na lokalnom nivou počne da funkcioniše, političari će morati da ih saslušaju.

ip

05

06. Moramo osigurati efikasnu primenu postojećeg sistema garancija za prava svih zajednica

Šta:

Načela podrške i pravni okvir koji priznaje prava svih etničkih zajednica su preduslovi za potpuno ostvarivanje prava. Dominacija vladavine prava, posebno implementacija zakona koji garantuju prava manjinskih zajednica, treba da ide paralelno sa širim naporima povjerenja i pomirenja.

princi

Kako:

Kosovo uživa napredan sistem garancija za zaštitu prava manjina, sa institucionalnim mehanizmima i garancijama koje, između ostalog, obezbjeđuju zastupljenost i jednak status za sve grupe. Kosovo takođe ima zakone i politike protiv diskriminacije u skladu sa međunarodnim i evropskim standardima. To uključuje prava na vjeru, uživanje kulturnog naslijeđa, pravično predstavljanje u institucijama, pravo na imovinu, pravo na korištenje maternjeg jezika, pristup informacijama, adekvatan pristup svim uslugama, uključujući posjedovanje službenih dokumenata ili pravo na upisati građansko stanje. Sva prava su priznata Ustavom i zakonima Kosova. Široko rasprostranjena loša primjena zakona razvija se u diskriminatornu praksu i negativno doprinosi povjerenju između zajednica, povećavajući jaz između njih. Nesprovođenje zakona može biti prepreka integraciji između zajednica. Ovo posebno važi za sve nedovoljno zastupljene grupe uključujući Rome, Aškalijske, Egipćane, Bosance, Gorance i Turke. U tom smislu moramo pozvati na odgovornost centralne i opštinske institucije koje se ne pridržavaju ovih propisa. Načela podrške i pravni okvir koji priznaje prava svih zajednica su preduslovi za potpuno ostvarivanje prava. Dominacija vladavine prava, posebno implementacija zakona koji garantuju prava manjinskih zajednica, treba da ide paralelno sa širim naporima povjerenja i pomirenja.

07. Moramo osigurati da procesi izgradnje povjerenja i pomirenja budu **inkluzivni.**

Šta:

Pomirenje se ne može postići bez uključivanja i angažmana svih zajednica. Inkluzivna međuetnička saradnja i procesi pomirenja moraju se odvijati paralelno sa inkluzivnim razvojnim procesom koji se može postići kroz ekonomski napredak i socijalnu koheziju ka održivom miru.

princi

Kako:

Usvajanjem pristupa zasnovanog na ljudskim pravima i rodno osjetljivog pristupa, moramo osigurati da svaki pojedinac, bez obzira na etničku pripadnost, godine, pol, vjeru, vještine, seksualnu orijentaciju, društveni ili ekonomski status ili bilo koju drugu posebnost, može doprinijeti proces i njihov glas se mora čuti. Moramo stvoriti različite mreže i saveze među ciljnim grupama, među zajednicama žena, mladih, umjetnika, poslovnih ljudi, poljoprivrednika, kulturnih aktera, žrtava itd. kako bi se došlo do donosilaca odluka. S tim u vezi, moramo osigurati da njihovi stavovi i interesi budu zastupljeni na svim nivoima na kojima se donose odluke. Ovaj pristup zasnovan na ljudskim pravima i rodnoj ravnopravnosti važan je, ne samo zbog svoje pravičnosti, već i zbog toga što će doprinijeti efikasnosti i održivosti procesa, jer svako može pružiti različite korisne perspektive.

ip

07

08. Moramo pozvati javne ličnosti na odgovornost kako bismo osigurali da glas javnosti bude istinoljubiv i pun poštovanja, a ne vođen sukobima ili podjelama.

Šta:

Pozivamo javne ličnosti na Kosovu da doprinesu pomirenju, ne da promovišu narative vođene sukobima. Političari, kreatori javnog mijenja, predstavnici medija, organizacije civilnog društva, vjerski lideri i predstavnici zajednica trebali bi doprinijeti pomirenju stavova umjesto jačanju razlika.

princi

Kako:

Izveštavanje ne mora nužno imati za cilj zajednički pogled na sve i svakoga, ali moramo osigurati da bude etičko i zasnovano na činjenicama. S tim u vezi, svako ko ima pravo glasa treba da uloži napore da minimizira disparitete. Političko pomirenje se takođe mora razlikovati od društvenog pomirenja. Polarizovani diskursi ne liječe rane, već pogoršavaju podjele i doprinose razvoju ekskluzivnog osjećaja zajedništva zasnovanog na potrebi da budete odvojeni i da vjerujete samo u vlastitu procjenu, održavajući osnovnu sigurnost. Napori da se izgradi povjerenje i pomirenje ne bi trebali ličiti na političke odluke, ali činjenica je da na njih utiču poruke i retorika koje izazivaju podjele. Ljudi su podložni porukama onih koji su na vlasti, koji govore u njihovo ime, tako da imaju pravo na pristup istinitim informacijama i da ne budu izmаниpulisani. Moramo osigurati okruženje u kojem mediji i civilno društvo mogu ostvariti svoju slobodu izražavanja i suprotstaviti se široko rasprostranjenim dezinformacijama i držati institucije odgovornim.

ip

08

09. Moramo pozvati na pravdu za sve žrtve bez obzira na njihovu etničku pripadnost

Šta:

Žrtve su žrtve. Nijedna žrtva ili porodica žrtve ili nestale osobe ne bi trebalo da se kategorizuju ili razlikuju od druge. Neće biti kolektivnog pripisivanja zločina počinjenih tokom rata na Kosovu, ali će nekoliko zajednica pozvati na pravdu za sve žrtve rata i na rješavanje sudbine svih nestalih osoba, bez obzira na njihovu etničku pripadnost.

Kako:

Prepoznajući odgovornost javnih institucija da se pozabave osnovnim uzrocima sukoba, osiguraju pravdu i priznaju odgovornost ako su krivi, moramo osigurati izgradnju povjerenja i proces pomirenja bez umanjivanja kolektivne krivice i narušavanja narativa. Naš rad mora biti osjetljiv na žrtve, uz napomenu da je pomirenje teško za sve članove porodice žrtve, bez obzira na njihovu etničku pripadnost. Svako ima pravo na poštovanje i njegov doprinos izgradnji povjerenja treba uzeti u obzir i priznati.

ip

09

10. Izgradnju povjerenja i proces pomirenja moramo tretirati kao **prioritet**.

Šta:

Ljudi se sve više navikavaju na izolovane živote. Što više vremena prođe bez povjerenja i pomirenja, to će proces postati izazovniji i produbljivat će temeljne izvore sukoba, koji mogu imati dugoročne posljedice. Iako bi tek nakon toga moglo izgledati nerealno govoriti o vraćanju međusobnog povjerenja zajednicama na Kosovu koje već dugi niz godina žive u neposrednoj blizini bez stvarne interakcije. Sve zajednice se slažu da postoji potreba za mirom i da postoji prilično dobro predispoziciju da žive u okruženju bez sukoba, prihvatajući pravo na život jedni drugih. Međutim, ovakva perspektiva možda neće trajati vječno. Umor se povećava tokom političke normalizacije odnosa. Postoji rizik da se svaki zamah i interes mogu izgubiti usred izazovnih koraka uključenih u proces povjerenja i pomirenja.

Kako:

Trenutak je sada. Izgradnju povjerenja i proces pomirenja moramo tretirati kao prioritet. Trebalo bi uspostaviti zaštitne mjere kako bi se spriječilo političko uplitanje, prihvatile sve manjine, ujedinile se oko zajedničkih vrijednosti, riješile pritužbe i održale otvorenu komunikaciju. Ovo su prioritetni koraci potrebni za izgradnju povjerenja i promovisanjepomirenja između različitih zajednica, kako bi se postigla zajednička vizija mira, koja može dovesti do uspostavljanja sigurnosti i prosperiteta za sve.

10

Barabar
CENTRE